

Atheïsme:

Het einde van het religieuze of de
toekomst van de religie?

ISBN: 9789403810591

© Adrien Morel, Vannes 2026

Nederlandse vertaling © Dimitri Abbeloos, 2026

www.editionsdupromontoire.com

Wettelijk depot januari 2026

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Adrien Morel

Atheïsme:

Het einde van het religieuze of de
toekomst van de religie?

Editions du
Promontoire

Ik draag dit boek op aan mijn lezers

1 Voorwoord

Dit is het verhaal van een tekst die zich gaandeweg aan mij heeft opgedrongen. Aanvankelijk schreef ik een boek met de titel 'God en de Mens', waarin ik een opvatting over God en religie ontvouw, vertrekkend van wat de humane wetenschappen ons vandaag de dag in staat stellen te begripjen.

In dit boek, bedoeld voor lezers die nieuw zijn in deze materie, introduceer ik eerst de humane wetenschappen. Vervolgens doe ik een beroep op deze disciplines om het vraagstuk van God en religie toe te lichten.

Daarna besloot ik een reeks lezingen te geven om "God en de Mens" te presenteren. Nog vóór de publicatie van het boek begon ik daarom met het uitwerken van de tekst van die lezingen. Die tekst zwol al snel aan, en al snel werd duidelijk dat hij het kader ruim overschreed van wat men redelijkerwijs in een voordracht van één tot anderhalf uur kan brengen.

Toch bleef ik schrijven, omdat er nog meer ontwikkelingen waren die ik wilde toevoegen.

Tegelijkertijd gaven personen uit mijn directe omgeving aan dat 'God en de Mens' wellicht te beknopt was voor lezers zoals zij, die niet meer studeren. Hoewel ze mijn onderwerp eenvoudig en boeiend vinden als ik het mondeling toelicht, zijn ze niet bereid om een leerboek over de

menswetenschappen te lezen, hoe toegankelijk het ook mag zijn.

Ik was teleurgesteld omdat ik een zo breed mogelijk publiek wilde bereiken, niet alleen studenten.

Hierdoor ontstond er een nieuw perspectief. Op dat moment had de voordrachttekst al de omvang van een bescheiden boek bereikt.

Hoe verder ik kwam, hoe duidelijker het werd dat deze tekst voldoende was om mijn aanpak en redenering uiteen te zetten.

Geschreven in een vlotte en toegankelijke stijl die bijna aanvoelt als een verteld verhaal, nodigt dit boek uit om in één keer uitgelezen te worden. Door geen gebruik te maken van technische termen, slaagde ik erin mijn ideeën helder en begrijpelijk aan elke lezer over te brengen, zonder dat het veel concentratie of inspanning vergde.

Deze tekst werd zo mijn eerste boek, onder de titel: "Atheïsme: het einde van het religieuze of de toekomst van religie?"

Je hebt het nu in handen. Ik wens je veel leesplezier toe. En Lezers die hun kennis van de menswetenschappen willen uitbreiden of dieper willen nadenken over religie, zullen ongetwijfeld voordeel halen uit 'God en de Mens'.

2 Inleiding

2.1 *De atheïst en religie*

Ik ga het hebben over God en religie, wat in wezen een reflectie over de mens inhoudt. Laat ik meteen duidelijk maken dat ik atheïst ben, maar dat mijn boodschap een oecumenische reikwijdte heeft. Deze richt zich tot iedereen, ongeacht of men gelovig is, met respect voor elke religieuze overtuiging.

In onze samenleving zijn we niet langer - of waren we dat tot voor kort niet meer - verwickeld in een confrontatie tussen zij die geloven en zij die niet of niet meer in God geloven. Dit antagonisme werd een eeuw geleden overwonnen. Toch lijkt het in de afgelopen decennia opnieuw op te laaien. Helaas, om redenen die niet los staan van het feit dat ik juist als atheïst het gevoel heb dit onderwerp over God en religie te moeten aansnijden.

Waarom zou je over God spreken als je niet gelooft? Het lijkt een uitgemaakte zaak. Als je niet in Hem gelooft, moet je elders zoeken. Tot ziens en bedankt. In feite is het ook dit, wat zich een zeker tijd heeft voorgedaan. Door op te houden te geloven in de bovennatuurlijke dimensie van religie, hebben atheïsten zich ervan afgekeerd.

Ze hebben het eenvoudigweg opgegeven en hun interesse erin verloren. Dit duurde enkele decennia, bijna een eeuw in Frankrijk.

Maar de laatste jaren zien we in wat wij een 'seculiere' of zelfs 'atheïstische' samenleving noemen een heropleving van religie en religieuze vraagstukken. Zowel voor individuen als voor de samenleving in zijn geheel. Er is nog nooit zoveel over religie gesproken en er zijn nog nooit zoveel boeken over gepubliceerd.

Zelfs de president van de Franse Republiek neemt in zijn ambt de vrijheid om standpunten in te nemen en zich uit te spreken over de plaats en rol van religie in onze samenleving, die honderd jaar geleden dacht de scheiding van kerk en staat definitief te hebben voltooid.

2.2 De individuele dimensie en de politieke dimensie van religie

Er is momenteel een verandering gaande op het gebied van religie, die iedereen lijkt aan te gaan, gelovig of niet.

Ik zie twee aspecten. Een individuele, persoonlijke dimensie, die de verwarring van de atheïst weerspiegelt, omdat hij niets meer heeft om in te geloven. Filosofen schrijven al tientallen jaren zeer geleerde boeken over dit fenomeen. Ze hebben het over wanhoop, ontgoocheling en ongeloof. Kortom, de burgers van de moderne of zelfs postmoderne samenlevingen voelen zich verloren. Ontredderd, omdat hun, toen ze voor het eerst ophielden in God te geloven, alleen de wetenschap nog restte en, voor sommigen, de partij. Maar nu gelooft deze burger van wat we om deze reden postmoderne

samenlevingen noemen, nergens meer in. Noch in de politiek, noch in de wetenschap, noch in de vooruitgang die deze hem had kunnen brengen.

Dus is hij gedoemd te improviseren.

Velen zoeken hun toevlucht in individueel genot, met het consumeren van goederen die de samenleving – zeer efficiënt in dit opzicht – hen als illusie aanbiedt voor hun boulimia.

Velen zoeken ook antwoorden in een spiritualiteit die net zo gulzig en onverzadigbaar is, en tegelijkertijd gebrekkig blijkt.

De oude vormen van onze traditionele religies hebben nog nooit zo gefloreerd in het Westen. Met oude vormen doel ik op fundamentalistische, reactionaire stromingen die dertig jaar geleden marginaal waren en nu centraal staan.

Bovendien hebben we nog nooit zoveel invloeden uit exotische spiritualiteiten waargenomen. Religies van elders – ik denk bijvoorbeeld aan het boeddhisme – worden op spectaculaire wijze ingezet als antwoord op de wanhopige zoektocht naar betekenis bij burgers van democratieën.

Want in dit opzicht hebben traditionele religies "marktaandeel" verloren.

Bovendien zien we, afgezien van het gebruik van exotische of traditionele religieuze vormen, een toename van individuele knutselprojecten. Vanuit dit perspectief is religie inderdaad een markt geworden, zo niet een supermarkt. Iedereen kiest, leent en

gebruikt naar eigen inzicht wat hen aanspreekt en wat ze hier en daar hebben gevonden.

Ik heb het dan nog niet eens gehad over de wildgroei aan coaching voor 'persoonlijke ontwikkeling'. Dit zijn even zoveel pogingen tot antwoorden, of op zijn minst diensten die inspelen op de individuele behoefte aan zingeving. Dit heeft zelfs een echte economie gegenereerd. Deze vraag is financieel haalbaar geworden, wat heeft geleid tot een groeiend aanbod van diensten om eraan te voldoen.

Degenen die geen oplossingen of antwoorden kunnen vinden in de onbedwongen spiritualiteit of persoonlijke ontwikkeling, gaan ze zoeken in verslavingen.

We hebben het ook nog nooit zo veel over verslavingen gehad. Aan alles wat je maar kunt bedenken. Alcohol, drugs, eten, gokken, geld, dwangmatig winkelen, zelfs informatie of medische consultaties. Voor de invoering van een vaste huisarts in Frankrijk, consulteerden sommige mensen vijf of zes verschillende artsen in dezelfde week voor hetzelfde probleem. Hun verslaving was het medisch consult.

Aan de ene kant hebben we te maken met een persoonlijke behoefte. Aan de andere kant is er een dimensie die ik als meer politiek zou omschrijven, waarbij religie dient als rechtvaardiging voor het innemen van maatschappelijke standpunten over verschillende aspecten van haar organisatie, evolutie en omgangsvormen.

Ik ga ze niet allemaal opnoemen. Abortus, maagdelijkheid, het huwelijk van de ene of de andere persoon, de hoofddoek, de respectievelijke rollen en posities van mannen en vrouwen in het gezin en de samenleving... Deze onderwerpen en de religieuze standpunten hierover hebben een onmiddellijke en directe politieke impact.

Daarom kunnen atheïsten zich vandaag de dag niet meer beperken tot het simpelweg niet geloven in religie, of enkel het afwijzen van haar bovennatuurlijke oorsprong. Ze kunnen religie niet langer geheel uit de weg gaan, het eenvoudigweg de rug toekeren, of het zonder voorbehoud overlaten aan hen die erin geloven.

Omdat religie hen achtervolgt, zowel in hun privéleven als in hun politieke omgeving.

3 Een atheïstisch standpunt

Het is nu voor de meesten van ons duidelijk geworden, lijkt me, dat het niet geloven alleen niet voldoende is om religie te laten verdwijnen of om de problemen die ermee gepaard gaan op te lossen.

Daarom denk ik dat het vandaag de dag belangrijk en zelfs noodzakelijk is dat atheïsten een standpunt innemen over religie.

Ik denk dat het een vergissing was van het atheïsme om religie te negeren en elders naar antwoorden te zoeken. Het was een historische fout, maar geen dramatische. Zo maken we historisch gezien vooruitgang. Je kiest een bepaalde richting, en als je je realiseert dat je een fout hebt gemaakt, of te ver bent gegaan, corrigeer je dat. De afgelopen jaren heeft de westerse samenleving zich gerealiseerd dat ze te ver is gegaan en probeert ze de situatie te corrigeren. Dus praten we nu veel over religie.

Maar we voeren het debat slecht, omdat we tevreden zijn met het reactiveren van oude standpunten. Tussen degenen die geloven en degenen die niet geloven.

Fundamentalisme ontvouwt zijn spandoeken, luidsprekers en bijkomend ook zijn explosieven. En atheïsten - in ieder geval in Frankrijk - klampen zich ondertussen krampachtig vast aan de wet die kerk en staat scheidt, wat sinds een eeuw geen zorg meer was.